

Partea I

Primul an: 5 noiembrie 1961 – 4 noiembrie 1962

1. 5 spre 6 noiembrie 1961: o descindere în noapte

Este anul 61 din secolul 20 și este trecut de miezul nopții de duminică, 5, spre luni, 6 noiembrie. Vreme de toamnă mohorâtă și rece. Cerul fără stele seamănă cu o lespede de piatră așezată deasupra orașelului Ocasum. O mașină mai rar întâlnită în mica așezare de la Dunăre și care, atunci când își face apariția, le dă totdeauna fiori localnicilor, tocmai a oprit pe strada principală, în dreptul unei locuințe cu intrarea printr-un gang, lipită într-o parte de cizmăria ținută de domnul Nae Vasilescu, iar în partea cealaltă, de magazinul de tricotaje cu vitrina luminată slab de un bec care pâlpâie. E o dubă, un vehicul închis, cu înveliș metalic, prevăzut în spate cu o ușă tot metalică și având pe laturi ferestruici cu gratii.

Din ea coboară plini de zel mai mulți bărbați în uniformă, cu armele atârinate la spate. Chipurile nu li se disting mai deloc din pricina întunericului. Sunt trei milițieni, grade inferioare și trei soldați de armată, conduși de un civil care s-a dat jos din cabina mașinii, foarte sigur pe el și parcă sfidător. Militarii par să-și cunoască bine misiunea pe care o au de îndeplinit: fără să stea pe gânduri, iau cu asalt poarta mare, de tablă, o lovesc îndârjit, trag de ea și, după ce reușesc să-i vină de hac, străbat în pas alergător gangul, apoi curtea interioară a imobilului. Comandantul pășește în urma lor fără să se grăbească,

liniștit. În fine, ajung la ușa cu geamuri de la intrarea în locuință. Bat în ea cu patul armei și strigă cu dușmănie în glas:

— Deschideți, deschideți imediat!

În casă se aprinde lumina, se aud pași precipitați și cineva dinăuntru le descuie. O femeie în cămașă de noapte, buimăcită, speriată, se arată în prag. Îi privește pe inșii înarmați, amenințători, fără să înțeleagă nimic. Cămașa de noapte pe care o poartă lasă să i se ghicească formele trupești generoase. În spatele ei, se ivește, îmbrăcat și el în pijama, un bărbat de statură mijlocie, la fel de răvășit și cu frica întipărită pe chip: e soțul ei, stomatologul Slobodan Stoianovici. Impresia de fragilitate fizică pe care o lasă e sporită de ochelarii de vedere pe care-i are la ochi.

Oamenii în uniformă îi împing cu brutalitate pe stăpânii casei înapoi în locuința de tip vagon, cu camere care dau dintr-una într-alta. Și, imediat, se îmbulzesc după ei în micul hol de la intrare. Trec toți printr-o bucătărioară, apoi printr-un dormitor cu două paturi. Într-unul, se vede un băiat care aduce a elev de liceu: stă în capul oaselor, și-a pus ochelarii (ca și tatăl său nici el nu are vederea bună) și privește scena dezorientat.

În celălalt pat, micuț, cu grilaj metalic, se află o fetiță de vreo șapte-opt ani: s-a ridicat în picioare, se ține strâns cu mâinile de bara grilajului protector al pătuțului metalic și plânge amarnic; inima stă să-i sară din piept de spaimă la vederea străinilor cu puști, care au dat buzna peste ei.

Militarii nu se sinchisesc de copii. Își continuă drumul, îmbrâncindu-i pe cei doi soți. Străbat o altă cameră care e amenajată ca dormitor matrimonial și, în fine, se opresc într-o încăpere ceva mai mare: un fel de sufragerie, cu ferestre spre stradă. Un soldat se postează în dreptul ușii, păzind-o ca nu cumva să-i treacă prin cap vreunuia dintre copii să vină peste ei. Ceilalți îi înghiontesc cu țeava puștii pe soții Stoianovici până îi lipsesc de perete, ca pe niște condamnați.

Cel care poartă haine civile, șeful, trage un scaun de la masa aflată în mijlocul camerei și se așază liniștit. Gândește că folosința dată încăperilor e total anapoda: întâi bucătăria, apoi dormitoarele și abia la sfârșit camera de zi. *Ce tâmpenie!* Observă o ușă pe peretele lateral al încăperii și-i ordonă unuia dintre gealați să verifice ce este dincolo de ea: o mică baie improvizată, nimic altceva.

Ofițerul așteaptă câteva clipe ca și cum tocmai s-ar desfășura o scenă dintr-o piesă de teatru și cei prezenți ar trebui să-și ocupe locurile conform rolurilor ce le revin. Când i se pare că totul e pregătit cum se cade, vorbește pronunțând apăsat fiecare cuvânt, ferm convins de adevărul spuselor sale:

— Tovarășe Stoianovici, există reclamații repetate și cu detalii foarte exacte că dețineți ilegal în locuința dumneavoastră aur.

Tace și reia ca pentru a înlătura orice dubiu:

— Aur. Da, da. Aur.

Lasă impresia că fapta aceasta reprezintă în ochii săi o infracțiune cumplită, de neiertat, care trebuie aspru și urgent sancționată.

E foarte mulțumit de tonul său politic și calm. Îl întreabă cu un fel de satisfacție ascunsă, perversă, știind că, în realitate, cel cărui i se adresează e complet lipsit de apărare și de drepturi în fața lui, e mai neajutorat decât o muscă pe care ai prins-o și o ții sub un pahar întors cu gura în jos. Da, acest omuleț cu ochelari n-are nicio putere, nu valorează nimic. Poate dispune absolut după cum pofteste de viața insului.

Înveșmântat în pijamaua cu dungi verticale de culoare albastră pe fond gri, domnul Stoianovici chiar arată ca un osândit. Stă pironit și se uită prin ochelarii aburiți la acest acuzator sinistru, apărut dintr-odată în existența lui. Domnul Stoianovici e un om cu mintea ascuțită, cu capul pe umeri, așa că își cântărește rapid situația și o evaluează corect. Își spune că

acuzăția e complet aiurea, nu se bazează pe nicio probă. N-are cum să se bazeze. Chiar dacă el ar avea aur, cum pretinde ofițerul, l-ar ascunde bine, cine nu știe că să deții aur în vremurile astea e interzis? Da, da, nu l-ar ține undeva unde să-i fie găsit, e prea periculos, Slobodan Stoianovici are atâta judecată încât să nu se expună, să nu se bage singur în gura lupului.

De felul său, Slobodan Stoianovici este un om precaut, își calculează fiecare mișcare. Nu e propriu-zis un minoritar, dar cei din jur așa îl tratează, luându-se după numele său sârbesc, și astfel omul a ajuns să se comporte ca și cum chiar ar fi de altă etnie, drept care nu uită nicio clipă că trebuie să stea cu ochii în patru la fiecare pas pe care-l face, mai ales în perioade urâte, cum e asta. În împrejurarea de-acum, e conștient că, deși n-au dovezi împotriva lui, dacă ei i-au pus cumva gând rău, atunci nu e nimic de făcut: chiar acum, aici, la percheziția care va avea loc, bineînțeles că îi vor găsi aur în casă. Căci, ce mare greutate?! Îi vor planta ei înșiși câțiva cocoșei pe undeva, pe care, vigilenți și iscușiți, îi vor descoperi în doi timpi și trei mișcări și apoi îi vor flutura prin față proba materială incontestabilă, triumfători. Iar el, confruntat cu evidența, nu va avea cum să se apere. Da, așa va fi, dacă și-au propus, o să-l înfunde, cu ușurință. Deznodământul nu e decât unul, a intrat în vizorul lor și n-are cum să scape! Dar de ce l-au luat în vizor? De ce tocmai pe el? Slobodan Stoianovici nu-și dă seama deocamdată, însă e convins că în zilele și în săptămânile viitoare se va lămuri despre ce e vorba. N-are nicio îndoială, pe fir e Securitatea. Iar dacă Securitatea s-a pus pe drumuri în miez de noapte, cu milițieni și cu soldați înarmați, atunci în mod clar îl vor aresta, e ceva serios. Plus că cel care-i conduce, acuzatorul, nu e localnic. Pe cei din Ocasum, Stoianovici îi cunoaște, măcar din vedere. Acesta a venit, probabil, de la Craiova, de la Regiune.

În cele câteva zeci de secunde de tăcere tensionată, stomatologului îi trec prin minte toate gândurile astea. Își imagi-

nează și ce va urma după încarcerare: Olimpia va rămâne fără bărbat, singură, cu toate treburile și neajunsurile casei pe cap. Nu, nu va avea cum să se descurce. Iar copiii, da, da, copiii vor rămâne fără tată. Pentru cât timp? Ce-or să se facă, dacă el nu va mai fi lângă ei? Cum o să se descurce Olimpia, cum o să-i întrețină pe copii, când singurul lor venit lunar e câștigul lui de dentist? Cum o să meargă cu școala Bebe? E deja elev de liceu, iar liceul e greu și la vârsta asta apar tot felul de tentații, care pot să-l abată de pe calea lui. Și, mai cu seamă, mai cu seamă, ce o să se întâmple cu Dajana, fetița lui? În urmă cu nici o săptămână, fusese cu ea la doctor, pentru ceva banal, un vaccin, și amicul său, doctorul Popescu, i-a făcut și un consult de rutină și a descoperit, absolut întâmplător, că fata are probleme cu inima, o disfuncție din naștere se pare, cel puțin asta a fost opinia lui de medic pediatru: i-a recomandat s-o examineze și un specialist, iar Slobodan Stoianovici deja programase s-o ducă grabnic la Craiova, săptămâna viitoare, la un cardiolog foarte bun.

Și acum în grija cui va rămâne Dajana? se întreabă el și își dă seama că Olimpia, singură, biata de ea, n-are cum să rezolve o problemă atât de complicată. Slobodan Stoianovici se gândește cu îngrijorare la faptul că, mai ales în momentele astea, sperietura pricinuită de brutele care au tăbărât peste ei în miez de noapte îi face rău fetiței! O aude cum plânge în încăperea vecină și, cu pumnișorii strânși, bate în ușa încuiată cu cheia de soldatul ăla cu o față de tembel și țipă înfricoșată: „Mamă, mamă! Tată, tăticul meu!“

Iar lucrurile se petrec întocmai cum presupusese domnul Stoianovici. La un semn al șefului, patru din cei șase gealați părăsesc încăperea tropăind ostentativ, ca să-și arate puterea. Se duc să facă percheziție.

Curând, unul din ei se înapoiază cu un aer victorios. Ochii îi sticlesc, ține în mână dovada de netăgăduit a culpei: trei monede de aur.

— Tovarășe căpitan, l-am prins, l-am prins, s-a demascat: banditul deține aur ilegal, exact cum ați zis dumneavoastră! Îl avea ascuns în lada cu făină.

Căpitanul în civil sare de pe scaun ca un arc și își freacă palmele mulțumit: demonstrația a reușit, vinovăția e dovedită. Gata, ajunge, nu mai au de ce să piardă timpul cu pramatia asta, e vremea să-l salte pe ochelarist și să plece! Din cauza lui, și-a stricat seara de duminică și a fost obligat să se deplaseze prin coclauriiăștia, în loc să stea și el ca omul, liniștit, la căldurică, la un șpriț. Și așa e târziu și au destul drum de făcut până la Craiova.

2. 5 noiembrie 1961, cu douăsprezece ore înainte

Pe una din străzile principale din Ocasum, cea cu magazine aflate la parterul unor case mai toate cu etaj, datând în majoritate de la începutul veacului, pășește un grup format din cinci persoane: în față, sunt trei doamne care înaintează agale, în timp ce poartă o discuție însuflețită; iar după ele vin doi domni, mergând tot așa, fără grabă, în pas de promenadă.

Doamnele sunt: Olimpia Stoianovici, care va împlini curând, pe 24 noiembrie, 35 de ani (frumusețea și prospețimea ei fizică îi dau o strălucire deosebită, care sare imediat în ochi); prietena ei Aurelia Costea, cu aproape trei ani mai mare (și ea este plăcută fizic, însă atunci când se află în preajma Olimpiei, farmecul ei pălește și Aurelia nu face altceva decât să pună în evidență, prin comparație, cât de atrăgătoare este aceasta); în fine, Maria Teodorescu (mai vârstnică și mai înțeleaptă decât

celelalte două, are deja 41 de ani: trăsăturile sale sunt fine, nu lipsite de armonie, trupul mai degrabă firav, iar în ochii luminoși i se poate citi o mare forță interioară).

Și cei doi domni: Slobodan Stoianovici, de 42 de ani, stomatolog; poartă un pardesiu bej de gabardină, o pălărie asortată și ochelari de vedere; deși de statură modestă, are figura inteligentă și un aer distins, care impun; Bazil Costea, soțul Aureliei, de-o seamă cu dentistul, amic al acestuia, profesor de franceză la Școala Medie din oraș; nici el nu e prea înalt, seamănă la chip cu actorul Jean Gabin, cel din *Suflete în ceață*, unde juca alături de Michèle Morgan; îmbrăcat cu un fulgarin fumuriu și având pe cap o pălărie de fetru, tot gri, dar de o nuanță mai închisă, este arătos, ținuta lui este elegantă și, în același timp, sportivă; face o bună impresie oricui, și cu precădere doamnelor.

Așadar, cei care trec în această zi de duminică în pas de promenadă pe strada mare din Ocasum sunt două perechi, soț și soție, plus doamna Teodorescu. Ea nu are cum să fie însoțită de bărbatul său, întrucât acesta, maiorul de cavalerie Emanoil Teodorescu, se află în pușcărie, arestat încă din anul 1949, la vreun an de când începuseră epurările în armată și fusese dat afară.

S-au întâlnit cu toții la ora douăsprezece, în colț, în fața cofetăriei, și au pornit în plimbarea duminicală, dinainte de prânz, care durează, de obicei, cam un ceas. E un ritual urmat fără abatere de aceste persoane din lumea bună a orașelului de pe malul Dunării. Traseul preumblării lor duminicale e mereu același: ajung până la intersecția centrală, unde se află statuia înfățișând un soldat infanterist foarte curajos și aprig, în poziție ofensivă, având într-o mână arma cu baionetă și în cealaltă o grenadă. De acolo, o iau la stânga, în direcția perpendiculară, pășind pe alea pietonală din mijloc a bulevardului, care se deschide larg și spectaculos. Continuă pe strada dreaptă, în

pantă, străjuită de două maluri de pământ pe care cresc ierburi și mici arbuști sălbatici; aceasta coboară până pe malul Dunării. Acum, toamna spre iarnă, vegetația e ofilită, dar locurile tot li se par fermecătoare, cu liniștea lor tristă. Dau o tură prin pitoreasca grădină Debarcader și se întorc în oraș prin altă parte, străbătând parcul central al urbei, cu havuzuri, bănci, alei acoperite cu pietriș și, în anotimpul cald, cu ronduri de flori foarte îngrijite.

Uneori, în zilele când vremea e frumoasă sau în cele în care sărbătoresc ceva, plimbarea lor se încheie cu un popas la restaurantul din centru, Carpați (pentru profesorul Costea e o enigmă niciodată descifrată de ce a fost botezat tocmai astfel localul din orașul lor, aflat atât de departe de munții cărora le poartă numele!). Acolo, prietenii își continuă conversația și beau tacticoși o halbă de bere, lângă care adaugă niște alune sărate și prăjite ori cubulețe de cașcaval, depinde ce se găsește, căci, în vremurile pe care le trăiesc, multe dintre mărfurile altădată obișnuite lipsesc din prăvălii.

Astăzi însă dispoziția sufletească a unora dintre ei nu e potrivită pentru așa ceva. Și familia stomatologului, și doamna Teodorescu au avut parte de întâmplări neplăcute în ultimele zile. Și de aceea sunt abătuți, stăpâniți de neliniște.

Olimpia și Slobodan Stoianovici povestesc că au mers la doctor, la prietenul lor Heracle Popescu, ca să-i facă Dajanei un simplu vaccin, iar acesta, supunând-o la o examinare medicală mai atentă, a descoperit că fetița ar suferi de o deficiență congenitală a inimii. Medicul n-a fost sigur de diagnostic și i-a îndemnat să consulte un specialist. De când au primit vestea, soții Stoianovici stau cu inima strânsă, fiindcă nu știu dacă părerea pediatrului se va confirma ori ba și, dacă da, cât de gravă e boala și ce căi de vindecare există. Trebuie să o ducă pe copilă la un cardiolog din Craiova, de urgență, chiar săptămâna următoare.